

запам'ятовуванню. Ця мисленнєва робота учня втілюється у складанні ним власних планів, схем, таблиць, виявленні та занотовуванні ключових слів тощо [3].

Сформувавши відповідні уміння аналізувати й структурувати прості дані на цьому етапі, учні значно полегшать процес свого навчання у подальшому, а набутий ними інструментарій стане основою для самостійного здобування знань.

Отже, формуванню усного мовлення учнів п'ятого класу основної школи приділяється особлива увага, чим спричинена велика кількість годин, визначених для розвитку зв'язного мовлення, порівняно з іншими класами.

Перспективи подальших досліджень із проблеми вбачаємо в укладанні систем прав, спрямованих для формування умінь і навичок усного публічного мовлення школярів закладів загальної середньої освіти.

Список використаної літератури

1. Палихата Е. Я. Основи естетичної культури діалогічного спілкування: монографія. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 184 с.
2. Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування. Київ: Знання, 2008. 291 с.
3. Синиця І. О. Психологія усного мовлення учнів 4–8 класів. Київ: Радянська школа, 1974. 207 с.
4. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
5. Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Київ : Знання, 2007, 230 с.

Ткачук Дарина,
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
професор Богдан Світлана,
Волинський національний університет

МОВНО-СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ ОЛЬГИ ДРАГОМАНОВОЇ-КОСАЧ

Постановка проблеми та її значення. Мова публіцистики Олени Пчілки, відомої української письменниці та громадської діячки, – малодосліджений аспект її творчості. Публіцистичні тексти, які побачили світ в українських періодичних виданнях кінця XIX–початку XX століть містять багатий мовний матеріал, який допоможе нам краще зрозуміти мовні процеси того часу, а також особливості стилю письма та світогляду самої мисткині.

Аналіз основних досліджень із цієї проблематики. На сьогодні існує небагато праць, які безпосередньо присвячені публіцистичній мовотворчості Олени Пчілки. Більшість досліджень зосереджені на інших аспектах її творчості, зокрема на поезії, листах і перекладацькій діяльності. Серед тих, які пов'язані власне зі сферою публіцистики, можемо виокремити праці Ю. Краснікової [2], С. Семенко [4], Н. Сидоренко [5] та М. Чашук [6], в яких досліджено переважно тематичну площину цих текстів.

Мета публікації – простежити мовні особливості публіцистики Олени Пчілки, а саме: вживання й стилістичні навантаження різних видів лексики, використання термінів, а також морфологічні, синтаксичні та стилістичні особливості цього різновиду текстів.

Виклад основного матеріалу. Традиційно публіцистику визначають як один із функційних стилів, який досліджує актуальні проблеми суспільного життя, висвітлює події та дає їм оцінку. Її мета – не лише інформувати читача, але й впливати на його думки, формувати громадянську позицію. У короткому тлумачному словнику журналістських термінів і понять Г. Вартанова подано, зокрема, таке визначення: «публіцистика – рід літературної творчої діяльності, що оперативно досліджує, узагальнює й трактує з авторських позицій актуальні проблеми дійсності з метою збудження громадської думки,

оперуючи при цьому засобами логічного мислення та емоційного впливу» [1]. А отже, інформативна функція таких текстів завжди пов'язана з функцією впливу.

Публіцистичні тексти відрізняються від інших функційно-стильових різновидів тим, що вони більш емоційні, експресивні та суб'єктивні. Автор таких текстів не лише описує події, але й дає їм оцінку, висловлює власну точку зору.

Олена Пчілка посідає, поза сумнівом, одне з найпочесніших місць в українському письменництві. Її публіцистичні тексти, наповнені патріотичним виміром та прагненням до виховання національної свідомості, позначені виразними індивідуально-стильовими ознаками.

Важливим аспектом стилістики публіцистичних текстів Олени Пчілки можна вважати лексичну площину, завдяки якій вона насамперед створювала динамічні, експресивні та переконливі тексти. Через публіцистичне слово Олена Пчілка формувала національну свідомість українського народу, виховувала в українців патріотичні почуття, захищала рідну мову та культуру від різних впливів та вселяла віру у відновлення державної незалежності.

Мова публіцистики Олени Пчілки вирізняється низкою особливостей, які роблять її тексти унікальними та цікавими для дослідження.

Одна з найбільш виразних мовних домінант її публіцистичних текстів – використання народнорозмовних елементів. Олена Пчілка органічно поєднувала літературну мову з розмовною, тому частотно використовувала елементи народної мови, зокрема діалектизми рідко вживані лексеми (наприклад: *запичники, кородливі, шмиги, одрікатись, одважитесь, одсталим, одмести, сього, вимовлятися, росправа, шкодливі, сподобляться, злякавсь, обіжать, по-тамошньому, літоростки*) [3]. Важливо зазначити, що використання діалектизмів у її публіцистичних текстах мало свідомий вибір. Таким чином вона акцентувала увагу на багатстві та різноманітті української мови. Це надавало її текстам автентичності, емоційності та зрозумілості для широкого кола читачів.

У публіцистичних текстах Олени Пчілки часто вжито терміни з політичної, соціальної, економічної та культурної сфер: *маніфест, акт обвинувачення, позов, антисемітична печать, українофіли, вибори до парламенту* і т. д. [3]. Це свідчить про її глибоке розуміння актуальних проблем того часу та прагнення до їх всебічного аналізу.

Не менш вагома стилістична ознака її публіцистичних текстів – використання емоційно забарвленої лексики. Це передусім різноманітні тропеїчні одиниці, зокрема, епітети (*взяла ноту неприхильну, нацьковуюча замітка, легковісний протест*) [3], метафори (*по українському часописові вдарив український же кулак, «молоді» були під крилом старих*) [3] та порівняння (*неначе б з-під нього і вийшли*) [3], які підсилюють емоційний вплив цих текстів на читачів.

Частотне вживання складних речень – ще одна з важливих мовних особливостей цих публіцистичних текстів. Олена Пчілка використовувала різноманітні реченнєві конструкції: складнопідрядні, складносурядні та безсполучникові. Це дозволяло їй створювати динамічність викладу інформації, наприклад: «*“Раджу «великодушним» оборонцям жидів, протестантам проти “Рідного краю”, викинутого з політехнічної студентської читальні “за жидів”, подумати над сим боком нашої справи з жидами...”*» [3, с. 61]; «*“Мабуть до якоїсь міри скрізь і всюди воно так ведеться, що між «батьками і дітьми”, себто між поколінням одним і другим, стає якась незгода, несхожість у напрямку думок, та й життя”*» [3, с. 52]; «*“Відгук того новослов’янолюбного, мовляв, уже поступово, руху відбився навіть в нас, у Києві, та й у Львові: се ж була, після правих москвофільських з’їздів, подорож професорська, поступово-професорська, подорож Погодіна з його громадкою молоді, прихильної, захопленої ідеєю нового слов’янолюбства”*» [3, с. 78].

Висновки. А отже, публіцистична мовотворчість Олени Пчілки має низку особливостей, які виразно індивідуалізують її тексти, надають їм стилістичної унікальності, а головне – уможливають її впізнаваність.

Завдяки частотному використанню різних образних мовних засобів, її публіцистичні тексти відзначаються емоційним викладом інформації, що посилює їх вплив на потенційних читачів.

Список використаної літератури

1. Вартанов Г. І. Засоби масової інформації. Короткий словник термінів і понять / за ред. проф. А. А. Чічановського. Київ: *Грамота*, 2005. 64 с.
2. Краснікова Ю. Публікації Олени Пчілки на сторінках "Газети Гадяцького земства". *Образ*. 2010. № 11. С. 60–64. URL: https://doi.org/chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/obraz/obraz_2010_11.pdf (дата звернення: 22.04.2024).
3. Пчілка О. Викинуті українці: До жидівсько-української справи. Київ: *МАУП*, 2006. 352 с.
4. Семенко С. Олена Пчілка – редактор «Газети Гадяцького земства». *Образ*. 2010. № 11. С. 76–82. URL: https://doi.org/chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/obraz/obraz_2010_11.pdf (дата звернення: 22.04.2024).
5. Сидоренко Наталя. Публікації Олени Пчілки на сторінках одеського журналу «По морю и суше». *Образ*, 2010. № 11. С. 70–75. URL: https://doi.org/chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/obraz/obraz_2010_11.pdf (дата звернення: 22.04.2024).
6. Чашук М. Олена Пчілка – публіцист. Луцьк: *Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти та Волині*, 2009. № Вип. 13, С. 95–97.

Анастасія Григорчук,

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,